

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ UÈÈ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 11677/11)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

4 Δεκεμβρίου 2012

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα 1
SERVICE DES TRADUCTIONS DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES
DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE, ATHENES
HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, TRANSLATION
SERVICE, ATHENS

Στην υπόθεση UËË κατά Ελλάδα,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Isabelle Berro-Lefèvre, *πρόεδρος,*

Anatoly Kovler,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Λινό-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Erik Møse, *δικαστές,*

και τον Søren Nielsen, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 13 Νοεμβρίου 2012,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 11677/11) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν Πολωνό υπήκοο, τον κύριο UËË ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 23 Μαΐου 2011 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους Κ. Τσιτσελίκη και Α. Σπάθη, δικηγόρους Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Φ. Δεδούση, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Δ. Καλόγηρο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Η πολωνική κυβέρνηση, στην οποία κοινοποιήθηκε η

προσφυγή (άρθρα 36 § 1 της Σύμβασης και 44 § 1^α του κανονισμού), δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε να ασκήσει το δικαίωμα παρέμβασης στη διαδικασία.

3. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι υπήρξαν παραβιάσεις των άρθρων 3, 5 §§ 2 και 4 της Σύμβασης.

4. Στις 31 Αυγούστου 2011, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 1 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1937 και κρατείται επί του παρόντος στις φυλακές Κορυδαλλού.

A. Η σύλληψη, η κράτηση και η σε βάρος του προσφεύγοντος διαδικασία

6. Στις 16 Ιουλίου 2010, ο προσφεύγων συνελήφθη στη Λευκάδα από αστυνομικούς της Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ναρκωτικών για μεταφορά με το σκάφος του και παράδοση μίας ποσότητας 83,778 κιλών κοκαΐνης. Κατά τη σύλληψή του, η κοκαΐνη είχε ξεφορτωθεί και παραδοθεί σε ένα άτομο ελληνικής εθνικότητας το οποίο περίμενε την άφιξη του ιστοφόρου. Ένα άλλο άτομο ελληνικής εθνικότητας βρισκόταν πάνω στο σκάφος. Οι αστυνομικοί κατέσχεσαν ποσό 25.000 ευρώ, ένα δορυφορικό τηλέφωνο και έναν υπολογιστή και συνέταξαν έκθεση το περιεχόμενο της οποίας μεταφράσθηκε στα αγγλικά στον προσφεύγοντα από διερμηνέα. Ο προσφεύγων υπέγραψε την έκθεση παρουσία του διερμηνέα.

7. Στις 17 Ιουλίου 2010, ο εισαγγελέας άσκησε ποινική δίωξη σε βάρος του προσφεύγοντος και δεκατεσσάρων άλλων ατόμων για σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση με σκοπό την τέλεση πολυάριθμων εγκλημάτων τα οποία τιμωρούνται από τη νομοθεσία περί ναρκωτικών, καθώς και για οπλοκατοχή. Κατά το κατηγορητήριο, τα αδικήματα είχαν διαπραχθεί από άτομα που ενεργούσαν «κατ'επάγγελμα και κατά συνήθεια» και υπό περιστάσεις που αποδείκνυαν τον επικίνδυνο χαρακτήρα των εν λόγω ατόμων.

8. Ειδικότερα, ο προσφεύγων κατηγορείτο ότι έλαβε στη Βενεζουέλα, τον Μάιο του 2010, από άγνωστα άτομα, μία ποσότητα κοκαΐνης 83,778 κιλών, την οποία μετέφερε από τη Βενεζουέλα στη Λευκάδα με το ιστιοφόρο του, από τις 6 Μαΐου έως τις 16 Ιουλίου 2010, έναντι αμοιβής 25.000 ευρώ. Οι τηλεφωνικές επικοινωνίες μεταξύ των κατηγορουμένων είχαν υποκλαπεί και καταγραφεί με εντολή του εισαγγελέα εφετών Αθηνών.

9. Στις 17 Ιουλίου 2010, ο προσφεύγων παρουσιάστηκε ενώπιον του ανακριτή του πρωτοδικείου Αθηνών και ζήτησε να διοριστεί αυτεπάγγελτα δικηγόρος. Ο ανακριτής διόρισε έτσι έναν αγγλόφωνο διερμηνέα (ο οποίος μετέφρασε τις κατηγορίες) και έναν δικηγόρο, τον Γ.Κ., στον οποίο χορήγησε προθεσμία τριών ημερών για να προετοιμάσει την απολογία του προσφεύγοντος. Στο πρακτικό εξέτασης, διευκρινίζεται ότι ο προσφεύγων μιλούσε αγγλικά.

10. Στις 20 Ιουλίου 2010, ο ανακριτής διόρισε μία διερμηνέα πολωνικών, την L.R.M. Την ίδια ημέρα, ο ανακριτής, ο γραμματέας και η διερμηνέας μετέβησαν στο νοσοκομείο όπου νοσηλευόταν ο προσφεύγων και ο τελευταίος απολογήθηκε παρουσία του δικηγόρου Γ.Κ. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι δεν γνώριζε ότι μετέφερε ναρκωτικά και ότι δεν γνώριζε τους συγκατηγορούμενούς του. Παραδέχθηκε επίσης ότι είχε καταδικασθεί στο παρελθόν για μεταφορά λαθρομεταναστών.

11. Στις 21 Ιουλίου 2010, ο προσφεύγων τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση στις φυλακές Κορυδαλλού, δυνάμει εντάλματος της ίδιας ημέρας.

12. Στις 25 Ιανουαρίου 2011, το συμβούλιο εφετών διασκέφθηκε παρουσία του προσφεύγοντος προκειμένου να αποφανθεί αν έπρεπε να παραταθεί η κράτησή του. Διόρισε την Ο.Κ. ως διερμηνέα πολωνικών. Ο προσφεύγων απάντησε στις ερωτήσεις του συμβουλίου χωρίς να ζητήσει τη συνδρομή δικηγόρου. Το συμβούλιο παρέτεινε την κράτηση για διάρκεια έξι μηνών.

13. Στις 16 Νοεμβρίου 2011, το εφετείο Αθηνών συζήτησε την υπόθεση του προσφεύγοντος. Όρισε ως διερμηνέα τον πρόξενο της Πολωνίας, G.W.J, ο οποίος βρισκόταν στο δικαστήριο, καθώς και συνήγορο υπηρεσίας, τον Π.Κ. Η συζήτηση αναβλήθηκε για τις 6 Δεκεμβρίου 2011, κατόπιν για τις 23 Δεκεμβρίου 2011, κατόπιν για τις 3 και τέλος για τις 12 Ιανουαρίου 2012. Ένας Πολωνός διερμηνέας ήταν παρών σε όλες αυτές τις συζητήσεις: Η Ο.Ο. σε εκείνη της 6^{ης} Δεκεμβρίου 2011, η J.K. σε εκείνη της 23^{ης} Δεκεμβρίου 2011, και η Ο.Ο. σε εκείνες των 3 και 12 Ιανουαρίου 2012. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι δεν γνώριζε ότι τα 82 σακουλάκια που μετέφερε για λογαριασμό ενός Έλληνα, ο οποίος ομοίως βρισκόταν επί του ιστιοπλοϊκού, περιείχαν ναρκωτικά.

B. Οι συνθήκες κράτησης στις φυλακές Κορυδαλλού

1. Η εκδοχή του προσφεύγοντος

14. Ο προσφεύγων, ο οποίος είναι 74 ετών, υποστηρίζει ότι η έλλειψη θέρμανσης και ιατρικής περίθαλψης, καθώς και ο υπερπληθυσμός του προκάλεσαν σοβαρά προβλήματα υγείας. Το κελί του είχε εμβαδόν 8,28 τετραγωνικά μέτρα (ή 9,50 τετραγωνικά μέτρα αν συμπεριληφθεί και η τουαλέτα) και περιελάμβανε δύο σειρές κουκέτες. Ως εκ τούτου, ο ελεύθερος χώρος που είχε στη διάθεσή του καθένας από τους τέσσερις

κρατούμενους (ή και πέντε κάποιες φορές), μεταξύ των οποίων ο προσφεύγων, ήταν περίπου 1 τετραγωνικό μέτρο. Περνούσαν εκεί δεκαοκτώ ώρες την ημέρα. Η τουαλέτα, σε απόσταση 50 εκατοστών από τα κρεβάτια, δεν είχε πόρτα, αλλά μόνο μία κουρτίνα.

15. Οι μερίδες των γευμάτων ήταν μικρές και μη επαρκούς διατροφικής αξίας. Ο προσφεύγων έπασχε από πνευμονολογικά προβλήματα αλλά δεν έτυχε περίθαλψης. Μόνο όταν νόσησε από πνευμονία μεταφέρθηκε στο ιατρείο των φυλακών. Τα κρεβάτια και ο ιατρικός εξοπλισμός του ιατρείου βρίσκονταν σε τραγική κατάσταση. Αφού έλαβε μία τυπική θεραπείας μεταφέρθηκε πίσω στο κελί του, το οποίο δεν είχε ούτε θέρμανση ούτε εξαερισμό.

16. Ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι τον Ιανουάριο του 2012, οι φυλακές Κορυδαλλού, χωρητικότητας 800 κρατούμενων, φιλοξενούσαν 2.345 κρατούμενους. Στις 27 Ιανουαρίου 2012, ο διευθυντής των φυλακών απέστειλε έκθεση στο υπουργείο Δικαιοσύνης στην οποία δήλωνε ότι αρνείτο να δεχθεί νέους κρατούμενους λόγω του υπερβολικού υπερπληθυσμού των φυλακών.

17. Τέλος, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι ενώ είχε εγχειρισθεί για κήλη στο νοσοκομείο, μεταφέρθηκε, παρά τις συστάσεις των ιατρών, αμέσως πίσω στις φυλακές, όπου η κατάσταση της υγείας του επιδεινώθηκε.

2. Η εκδοχή της Κυβέρνησης

18. Ο προσφεύγων κρατήθηκε σε κελί εμβαδού 9,5 τετραγωνικών μέτρων μαζί με τρεις ή τέσσερις άλλους κρατούμενους. Το κελί διέθετε νιπτήρα και τουαλέτα. Είχε φωτισμό, εξαερισμό και θέρμανση.

19. Οι φυλακές Κορυδαλλού διαθέτουν μία μεγάλη αυλή όπου προαυλίζονται όλοι οι κρατούμενοι το πρωί (από τις 8.00 έως τις 12.00) και το απόγευμα (από τις 14.00 ή 15.00 έως τη δύση του ηλίου) όλες τις ημέρες

της εβδομάδας. Οι κρατούμενοι λαμβάνουν πρωινό, μεσημεριανό και βραδινό.

20. Τέσσερις μόνιμοι νοσοκόμοι και είκοσι έξι επισκέπτες γιατροί (τέσσερις παθολόγοι, τρεις ψυχίατροι, δύο ορθοπεδικοί, δύο χειρουργοί, δύο ωτορινολαρυγγολόγοι, ένας καρδιολόγος, ένας οφθαλμίατρος, ένας πνευμονολόγος, ένας ουρολόγος, ένας δερματολόγος, δύο οδοντίατροι και έξι γιατροί χωρίς ειδικότητα) εργάζονται στο ιατρείο των φυλακών.

21. Όταν οι κρατούμενοι επιθυμούν να ασκηθούν, μπορούν να το πράξουν στην αυλή κάθε πτέρυγας. Κάποιες από αυτές τις αυλές διαθέτουν γήπεδα μπάσκετ και ποδοσφαίρου.

22. Στα κελιά επιτρέπονται τηλεοράσεις. Τα κελιά απολυμαίνονται ανά διαστήματα.

23. Ο προσφεύγων εισήχθη στο νοσοκομείο «Τζάννειο» του Πειραιά προκειμένου να χειρουργηθεί για κήλη. Νοσηλεύθηκε από τις 4 έως τις 10 Μαρτίου 2011 και από τις 18 έως τις 20 Μαΐου 2011. Δεν κρίθηκε αναγκαία η παράταση της νοσηλείας του στο ιατρείο κρατουμένων.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

A. Το εθνικό δίκαιο

24. Τα εφαρμοστέα άρθρα του κώδικα ποινικής δικονομίας προβλέπουν:

Άρθρο 100

«1. Ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα στην απολογία του και σε κάθε εξέτασή του (...) να παρίσταται με συνήγορο. Γι' αυτό το σκοπό προσκαλείται εικοσιτέσσερις ώρες πριν από κάθε ανακριτική ενέργεια.

(...)

3. Ο ανακριτής έχει την υποχρέωση να διορίσει αυτεπαγγέλτως συνήγορο, αν το ζητήσει ρητά ο κατηγορούμενος.»

Άρθρο 287 § 1

«(...)

Πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση ειδοποιείται με οποιοδήποτε μέσο (έγγραφο, τηλεγράφημα, τηλετύπημα ή τηλεομοιοτύπημα) ο κατηγορούμενος να εμφανισθεί για να αναπτύξει προφορικά τις απόψεις του, είτε αυτοπροσώπως είτε δια συνηγόρου. Το συμβούλιο αποφαινεται αφού ακούσει και τον εισαγγελέα, αμετάκλητα, με ειδικά αιτιολογημένο βούλευμα αν πρέπει να απολυθεί ο κατηγορούμενος ή να εξακολουθήσει η προσωρινή κράτησή του (...)

Άρθρο 572

«1. Ο εισαγγελέας των πλημμελειοδικών του τόπου όπου εκτίεται η ποινή ασκεί τις προβλεπόμενες στον κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων αρμοδιότητές του και μεριμνά για την έκτιση της ποινής και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση ποινών.

2. Για την άσκηση των κατά την παράγραφο 1 αρμοδιοτήτων του ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών επισκέπτεται τη φυλακή τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. Κατά τις επισκέψεις αυτές δέχεται κρατουμένους που έχουν ζητήσει ακρόαση».

25. Το άρθρο 7 του νόμου αριθ. 3226/2004 το οποίο τροποποιεί τον κώδικα ποινικής δικονομίας έχει ως εξής:

«Διορισμός συνηγόρου υπηρεσίας σε ποινικές υποθέσεις

1. Η παροχή νομικής βοήθειας σε ποινικές υποθέσεις συνίσταται στο διορισμό συνηγόρου.

2. Συνήγοροι ορίζονται υπέρ κατηγορουμένου: α) για κακουργήματα, κατά το στάδιο της ανάκρισης και κατά τη συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο.

(...)

5. Ο δικαιούχος έχει υποχρέωση να αποδεχθεί το συνήγορο που του διορίσθηκε.

6. Ο διορισμός ισχύει μέχρι την οριστική περάτωση της δίκης ή της διαδικαστικής ενέργειας στον ίδιο βαθμό δικαιοδοσίας, καθώς και για την άσκηση ενδίκου μέσου.»

26. Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, το δικαστήριο προβαίνει στον αυτεπάγγελτο διορισμό συνηγόρου κατά τη δίκη στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όταν ο κατηγορούμενος εμφανισθεί αλλά στη συνέχεια αποχωρήσει από την αίθουσα του δικαστηρίου λόγω σοβαρού προβλήματος υγείας ή για άλλους λόγους και η δίκη αφορά κακούργημα (άρθρα 344 και 348 του κώδικα ποινικής δικονομίας), β) όταν ο κατηγορούμενος πρέπει να υποβληθεί σε ψυχιατρική εξέταση (άρθρο 200 του ίδιου κώδικα, γ) όταν ο κατηγορούμενος ζητήσει ρητά από τον ανακριτή τον διορισμό συνηγόρου (άρθρο 100 § 3 του ίδιου κώδικα), δ) όταν το επ'αυτοφώρω συλληφθέν άτομο υποβάλει αίτημα στο αρμόδιο δικαστήριο (άρθρο 423 του ίδιου κώδικα), ε) όταν ο κατηγορούμενος ζητήσει τον διορισμό συνηγόρου για τη συζήτηση επί της απέλασής του (άρθρο 448 § 1, εδάφιο β του ίδιου κώδικα) και στ) όταν ο κατηγορούμενος κρίνεται για ένα ή περισσότερα κακουργήματα και δε διαθέτει συνήγορο (άρθρα 340 § 1, 376 και 402 του ίδιου κώδικα).

27. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του σωφρονιστικού κώδικα (νόμος αριθ. 2776/1999) έχουν ως εξής:

Άρθρο 6

Έννομη προστασία των κρατουμένων

«1. Στην περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος τους ή παράνομης εντολής, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται γραπτώς και μέσα σε εύλογο χρόνο στο Συμβούλιο Φυλακής, εφόσον, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντα Κώδικα δεν τους παρέχεται άλλο ένδικο βοήθημα. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίπτεται το αίτημά τους ή μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αναφοράς, αν δεν εκδόθηκε απόφαση, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα προσφυγής στο δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών. Το δικαστήριο αυτό, εφόσον δεχθεί κατ'ουσίαν την προσφυγή, αίρει τα αποτελέσματα που απορρέουν από την παράνομη ενέργεια ή εντολή (...).

3. Η διεύθυνση του καταστήματος υποχρεούται να διαβιβάζει το αργότερο μέσα σε τρεις ημέρες κάθε αναφορά ή επιστολή κρατουμένου απευθυνόμενη προς δημόσια αρχή ή διεθνή οργανισμό, χωρίς να λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της. Για τον σκοπό αυτόν τηρείται ιδιαίτερο βιβλίο πρωτοκόλλου.»

Άρθρο 86

«(...) 2. Κάθε δικαστήριο εκτέλεσης ποινών είναι τοπικά αρμόδιο για την εκδίκαση των υποθέσεων που αφορούν κρατουμένους σε κατάσταση που βρίσκεται στην περιφέρειά του (...).»

28. Οι εφαρμοστέες διατάξεις της υπουργικής απόφασης αριθ. 58819/2003 έχουν ως εξής:

Άρθρο 7

Εισαγγελική εποπτεία

«1. Στο πλαίσιο της εποπτείας ο εισαγγελέας συνεργάζεται με τον διευθυντή και τους προϊσταμένους των τμημάτων του καταστήματος, και προβαίνει σε υποδείξεις σε θέματα που αφορούν την έκτιση των ποινών.

2. Ο εισαγγελέας - επόπτης ή ο αναπληρωτής του, ασκεί αρμοδιότητες δικαιοδοτικού, πειθαρχικού και ελεγκτικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, ο εισαγγελέας- επόπτης: 1) Μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν εκάστοτε για τη μεταχείριση των κρατουμένων καθώς και εκείνων του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων που αφορούν την εκτέλεση των ποινών και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας (...), 9) Δέχεται σε ακρόαση κρατουμένους, συγγενείς και συνηγόρους τους, αν το ζητήσουν, 10) Εξετάζει θέματα δικαστικής προστασίας των κρατουμένων, υποδεικνύοντας στους ενδιαφερομένους να προβούν στις ενδεδειγμένες ενέργειες και προωθεί στις αρμόδιες αρχές αιτήματα νομικής βοήθειας κρατουμένων (...), 16) Μεριμνά για τη διενέργεια υγειονομικού ελέγχου του καταστήματος κράτησης τακτικά, το πρώτο δεκαήμερο κάθε τριμήνου, και έκτακτα, όποτε κρίνει ότι είναι αναγκαίο και παρίσταται κατά τη διενέργεια του ελέγχου αυτού.»

Άρθρο 25

Ακροάσεις κρατουμένων

«Με γνώμονα την εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος καθορίζονται οι ημέρες και ώρες ακροάσεων των κρατουμένων ως εξής:

α. Ο εισαγγελέας - επόπτης καθορίζει ακροάσεις κρατουμένων τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα με διάρκεια τουλάχιστον δύο ωρών για την εξασφάλιση δίκαιης μεταχείρισης και δικαστικής προστασίας για όλους τους κρατουμένους.

β. Ο διευθυντής, για θέματα που ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητά του, ακροάται κρατουμένους όποτε παραστεί ανάγκη.»

29. Το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται είς ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

B. Οι διαπιστώσεις της Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT)

30. Κατά την επίσκεψη που πραγματοποίησε στην Ελλάδα μεταξύ 20 και 27 Ιανουαρίου 2011, η CPT επισκέφθηκε τις φυλακές ανδρών του Κορυδαλλού και επεσήμανε ότι αυτή φιλοξενούσε 2.345 κρατουμένους. Στην από 10 Ιανουαρίου 2012 έκθεσή της, η CPT σημείωνε ότι παρά τις συστάσεις της (από το 1993) για μείωση του αριθμού των κρατουμένων ανά κελί (9,5 τετραγωνικών μέτρων) σε δύο, διαπίστωσε ότι τα κελιά συνέχιζαν να φιλοξενούν τρεις, τέσσερις, ή ακόμη και πέντε κρατούμενους.

31. Ο αριθμός του ιατρικού προσωπικού είχε αυξηθεί από την τελευταία επίσκεψη το 2009. Υπήρχαν τρεις παθολόγοι, καθώς και ένας εφημερεύων γιατρός όλες τις ημέρες της εβδομάδας, από τις 15.00 έως τις 23.00. Γιατροί διαφόρων ειδικοτήτων επισκέπτονταν ομοίως τις φυλακές δύο με τέσσερις φορές την εβδομάδα για κάποιες ώρες. Ωστόσο, ο αριθμός νοσοκόμων ήταν ανεπαρκής για μία φυλακή τέτοιου μεγέθους.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

**I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ
ΣΥΜΒΑΣΗΣ**

32. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι υποβλήθηκε σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, της ηλικίας του και, αφετέρου, των συνθηκών κράτησής του στις φυλακές Κορυδαλλού λόγω του υπερπληθυσμού. Παραπονείται για παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

A. Επί του παραδεκτού

33. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα όσον αφορά τις συνθήκες κράτησής του, υποστηρίζοντας ότι η ελληνική έννομη τάξη του προσφέρει αποτελεσματικά ένδικα μέσα για τη διαπίστωση του ασυμβίβαστου των συνθηκών αυτών με το εθνικό δίκαιο και τη Σύμβαση (άρθρα 572 του κώδικα ποινικής δικονομίας, 6 του σωφρονιστικού κώδικα και 7 και 25 του

νόμου αριθ. 58819/2003) και την προβολή αιτήματος αποζημίωσης (άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα). Σε στήριξη των επιχειρημάτων της, η Κυβέρνηση υποδεικνύει τρεις περιπτώσεις κρατουμένων οι οποίοι, στηριζόμενοι στο προαναφερόμενο άρθρο 105, προσέφυγαν στα δικαστήρια για να παραπονεθούν για τις συνθήκες κράτησής τους και να αξιώσουν αποζημίωση.

34. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν έκανε χρήση καμίας από τις εφαρμοστές διατάξεις για να προβάλει τους ισχυρισμούς τους ως προς την επιδείνωση της υγείας του και την έλλειψη ιατρικής περίθαλψης κατά τη διάρκεια της κράτησής του.

35. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι τα προβλεπόμενα στα προαναφερόμενα άρθρα 572 και 6 ένδικα μέσα δεν επιτρέπουν τη διεξαγωγή μίας αποτελεσματικής έρευνας επί των συνθηκών κράτησης στις φυλακές και τη λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση αυτή. Επιπλέον, η Κυβέρνηση δεν παρέχει κανένα παράδειγμα περίπτωσης στην οποία η χρήση ενός από τα εν λόγω ένδικα μέσα είχε ευνοϊκό αποτέλεσμα για τους κρατουμένους. Ως προς το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα, ο προσφεύγων υπενθυμίζει ότι στην απόφαση *Kaja κατά Ελλάδας* (αριθ. 32927/03, § 40, 27 Ιουλίου 2006), το Δικαστήριο έκρινε ότι μία αγωγή αποζημίωσης για προσβολή του δικαιώματος στο σεβασμό της προσωπικότητας δεν αποτελούσε ένδικο μέσο ικανό να θεραπεύσει την επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

36. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο κανόνας εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων που διατυπώνεται στο άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης επιβάλλει στο άτομο που επιθυμεί να καταθέσει προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου την υποχρέωση να χρησιμοποιήσει προηγουμένως τα ένδικα μέσα που είναι συνήθως διαθέσιμα στο νομικό σύστημα της σχετικής χώρας και επαρκή προκειμένου να του επιτρέψουν να επιτύχει την επανόρθωση των παραβιάσεων τις οποίες επικαλείται. Τα ένδικα αυτά μέσα πρέπει να

υπάρχουν σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας, όχι μόνον στην θεωρία, αλλά και στην πράξη, άλλως στερούνται της απαιτούμενης αποτελεσματικότητας και προσβασιμότητας. Το άρθρο 35 § 1 επιβάλλει να προβάλλονται ενώπιον του κατάλληλου εσωτερικού οργάνου, τουλάχιστον κατ'ουσίαν και σύμφωνα με τους τύπους και τις προθεσμίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, οι αιτιάσεις που πρόκειται να διατυπωθούν στη συνέχεια, αλλά δεν επιβάλλει τη χρήση ενδίκων μέσων που είναι ανεπαρκή ή αναποτελεσματικά (*Aksoy κατά Τουρκίας*, απόφαση της 18^{ης} Δεκεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, σελ. 2275-2276, §§ 51-52 και *Issaïeva και λοιποί κατά Ρωσίας*, αριθ. 57947/00, 57948/00 και 57949/00, § 144, 24 Φεβρουαρίου 2005).

37. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι αιτιάσεις του προσφεύγοντος αφορούν, αφενός, την επικαλούμενη επιδείνωση της υγείας του λόγω της έλλειψης ιατρικής περίθαλψης και, αφετέρου, τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές Κορυδαλλού που οφείλονται στον υπερπληθυσμό που επικρατούσε και συνεχίζει να επικρατεί σε αυτές τις φυλακές.

38. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το άρθρο 6 του νόμου αριθ. 2776/1999 αναγνώριζε στον προσφεύγοντα το δικαίωμα να απευθυνθεί στις σωφρονιστικές αρχές για να παραπονεθεί ιδίως για τις συνθήκες κράτησής του. Επιπλέον, το εθνικό δίκαιο περιείχε πρόσθετες εγγυήσεις οι οποίες επέτρεπαν στον προσφεύγοντα να προβάλει τις αιτιάσεις του επί των συνθηκών κράτησής του ενώπιον του αρμόδιου εισαγγελέα και δικαστικού συμβουλίου. Ειδικότερα, το άρθρο 572 του κώδικα ποινικής δικονομίας αναγνώριζε στον προσφεύγοντα το δικαίωμα να απευθυνθεί στον εισαγγελέα τον υπεύθυνο για την εκτέλεση των ποινών και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας, εισαγγελέας ο οποίος, επιπλέον, θεωρείται ότι επισκέπτεται τις φυλακές τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. Επιπλέον, σε περίπτωση απόρριψης των αιτημάτων του, μπορούσε να προσφύγει,

δυνάμει των άρθρων 6 και 86 του νόμου αριθ. 2776/1999, στο αρμόδιο πλημμελειοδικείο προκειμένου να προσβάλει τις απορριπτικές αποφάσεις.

39. Σε ό,τι αφορά το πρώτο σκέλος της αιτίασης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων δεν προβάλλει καμία διευκρίνιση για την στήριξη των ισχυρισμών του, με εξαίρεση τους ισχυρισμούς του σύμφωνα με τους οποίους η κατάσταση της υγείας του επιδεινώθηκε λόγω του ότι μεταφέρθηκε αμέσως πίσω στις φυλακές μετά την εγχείρισή του παρά τις συστάσεις των γιατρών. Σε κάθε περίπτωση, ακόμα κι αν υποθεθεί ότι οι ισχυρισμοί αυτοί ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, τίποτα δεν εμπόδιζε τον προσφεύγοντα να απευθυνθεί στις αρχές των φυλακών και στον εισαγγελέα και να τους εκθέσει τα προβλήματα που είχε προκειμένου να νοσηλευθεί στο ιατρείο των φυλακών ή στο νοσοκομείο, όπου είχε εξάλλου μεταφερθεί για να λάβει αγωγή για την πνευμονία από την οποία έπασχε και για να χειρουργηθεί για κήλη (βλέπε επίσης *Mathloom κατά Ελλάδας*, αριθ. 48883/07, §§ 48-51, 24 Απριλίου 2012).

40. Το Δικαστήριο θεωρεί ως εκ τούτου ότι πρέπει να απορρίψει αυτό το τμήμα της προσφυγής λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

41. Ως προς το δεύτερο σκέλος της αιτίασης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο υπερπληθυσμός των φυλακών όχι μόνο προκαλεί και άλλα προβλήματα αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης, αλλά επιπλέον, μοιάζει με δομικό φαινόμενο και δεν αφορά αποκλειστικά τη συγκεκριμένη περίπτωση του προσφεύγοντος (βλέπε ιδίως *Mamedova κατά Ρωσίας*, αριθ. 7064/05, § 56, 1^η Ιουνίου 2006). Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν αποδείχθηκε ότι τα υποδεικνυόμενα από την Κυβέρνηση ένδικα μέσα επαρκούν από μόνα τους να θεραπεύσουν την κατάσταση που αποτελεί την αιτία αυτής της πλευράς της αιτίασης του προσφεύγοντος στη βάση του άρθρου 3 της Σύμβασης (βλέπε, *mutates mutandis, Νησιώτης κατά Ελλάδας*, αριθ. 34704/08, § 29, 10 Φεβρουαρίου 2011).

42. Το Δικαστήριο επισημαίνει επιπλέον ότι, μεταξύ των τριών αγωγών στη βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου που επικαλείται η Κυβέρνηση, μία μόνο έχει ήδη οδηγήσει σε δικαστική απόφαση. Εν τούτοις, τα πραγματικά περιστατικά της προκειμένης υπόθεσης δεν αφορούσαν μία κατάσταση όμοια με εκείνη του προσφεύγοντος, αλλά την περίπτωση ατόμων που είχαν καταδικασθεί για απλά χρέη προς ιδιώτες και συγχρωτίζονταν με άτομα που είχαν καταδικασθεί για σοβαρότερα ποινικά αδικήματα, γεγονός που τους είχε επιτρέψει να λάβουν αποζημιώσεις για ηθική βλάβη.

43. Το Δικαστήριο απορρίπτει ως εκ τούτου την ένσταση της Κυβέρνησης επί αυτού.

44. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι αυτό το τμήμα της αιτίασης δεν είναι προδήλως αβάσιμο υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτό δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει συνεπώς να κηρυχθεί παραδεκτό.

B. Επί της ουσίας

45. Ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι το κελί φιλοξενούσε 4 με 5 κρατουμένους, γεγονός που άφηνε λίγο ζωτικό χώρο εντός του κελιού (όχι πάνω από 1 με 1,5 τετραγωνικό μέτρο για κάθε κρατούμενο). Προβάλλει επίσης την έλλειψη θέρμανσης κατά τον χειμώνα και εξαερισμού του κελιού λαμβανομένου υπόψη του αριθμού των κρατουμένων. Στα παραπάνω προστίθεται η έλλειψη πόρτας στην τουαλέτα η οποία βρισκόταν εντός του κελιού, καθώς και η έλλειψη ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων. Η κατάσταση αυτή την οποία αναγκάστηκε να υποστεί για ένα έτος, και την οποία συνεχίζει να υφίσταται, του προκάλεσε σημαντικό ψυχικό άλγος, μειώθηκε η ανθρώπινη αξιοπρέπειά του, εξευτελίστηκε και ταπεινώθηκε. Ο προσφεύγων εμμένει στο γεγονός ότι παρέμενε για δεκαοκτώ ώρες

καθημερινά έγκλειστος σε τέτοιες συνθήκες υπερπληθυσμού. Επικαλείται προς στήριξη των αιτιάσεών του τη νομολογία του Δικαστηρίου επί του ζητήματος, ιδίως τις αποφάσεις *Sulejmanovic κατά Ιταλίας* (αριθ. 22635/03, 16 Ιουλίου 2009), προαναφερόμενη απόφαση *Νησιώτης, Ταγγατίδης και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 2889/09, 11 Οκτωβρίου 2011) και *Σαμαράς και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 11463/09, 28 Φεβρουαρίου 2012), τις διάφορες εκθέσεις της CPT για τις φυλακές Κορυδαλλού, καθώς και την από 27 Ιανουαρίου 2012 έκθεση του διευθυντή των εν λόγω φυλακών προς το υπουργείο Δικαιοσύνης.

46. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι γενικόλογoi ισχυρισμοί επί των συνθηκών κράτησης δεν επαρκούν όταν αυτοί δε συνοδεύονται από μία λεπτομερή αναφορά συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών και κινδύνων για την υγεία των κρατουμένων, και δεν πρέπει να θεωρούνται αποδεδειγμένοι. Ωστόσο, ο προσφεύγων επικαλείται προς στήριξη των θέσεών του τις αποφάσεις του Δικαστηρίου που αφορούν τις φυλακές Ιωαννίνων. Αν το Δικαστήριο υιοθετούσε την προσέγγιση του προσφεύγοντος, δε θα ήταν αναγκαία μία εξατομικευμένη αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης και τούτο θα ισοδυναμούσε με παραδοχή ότι οποιοσδήποτε κρατούμενος σε οποιαδήποτε φυλακή και για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα μπορεί να προσφεύγει ενώπιον του Δικαστηρίου αναφέροντας μόνο το όνομά του και αποφάσεις του Δικαστηρίου ή εκθέσεις άλλων οργανισμών, ακόμα κι αν αυτές αφορούν διαφορετικούς χώρους κράτησης και διαφορετικές περιόδους, και να αξιώνει αποζημίωση. Ωστόσο, το περιεχόμενο των παρατηρήσεων του προσφεύγοντος αποδεικνύει ότι αυτός δεν περιγράφει συγκεκριμένες συνθήκες που αφορούν τη δική του κράτηση και τις συνέπειες αυτής στην περίπτωσή του. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι οι πόρτες των κελιών και των πτερύγων ανοίγουν από τις 7.30 έως τις 12.15, κατόπιν από τις 15.00 έως τις 20.30 τον χειμώνα ή έως τις 21.00 το καλοκαίρι και ότι οι κρατούμενοι μένουν έξω

από τα κελιά έως τις 00.30 κατά τις γιορτές και τις αργίες και το μεσημέρι ότι κάνει πολλή ζέστη.

47. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μία μεταχείριση πρέπει να είναι ενός ελαχίστου βαθμού σοβαρότητας προκειμένου να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 3. Η εκτίμηση αυτού του ελαχίστου ορίου είναι κατ'ουσία σχετική. Εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης, ιδίως από τη διάρκεια της μεταχείρισης και από τις σωματικές ή πνευματικές επιπτώσεις της, όπως και, ενίοτε, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος. Επιπλέον, ερευνώντας αν μία συγκεκριμένη μορφή μεταχείρισης είναι «εξευτελιστική» με την έννοια του άρθρου 3, το Δικαστήριο εξετάζει αν σκοπός ήταν να ταπεινώσει και να μειώσει τον ενδιαφερόμενο και αν, λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών του, το μέτρο προσέβαλε ή όχι την προσωπικότητα αυτού κατά τρόπο ασύμβατο προς το άρθρο 3. Εντούτοις, ακόμη και η απουσία ενός τέτοιου σκοπού δεν μπορεί να αποκλείσει με οριστικό τρόπο τη διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 (*Peers κατά Ελλάδα*, αριθ. 28524/95, §§ 67-68, CEDH 2001-III και *Valašinas κατά Λιθουανίας*, αριθ. 44558/98, § 101, CEDH 2001-VIII).

48. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις συνθήκες κράτησης, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις σωρευτικές συνέπειες αυτών καθώς και τους συγκεκριμένους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος (βλέπε προς αυτή την κατεύθυνση *Dougoz κατά Ελλάδα*, αριθ. 40907/98, CEDH 2001-II). Ειδικότερα, ο χρόνος κατά τον οποίο ένα άτομο κρατήθηκε υπό τις καταγγελλόμενες συνθήκες αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Alver κατά Εσθονίας*, αριθ. 64812/01, 8 Νοεμβρίου 2005). Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν ο υπερπληθυσμός των φυλακών αγγίζει ένα συγκεκριμένο επίπεδο, η έλλειψη χώρου σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα μπορεί να αποτελέσει το κεντρικό στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση της συμμόρφωσης

μίας δεδομένης κατάστασης προς το άρθρο 3 (προς αυτή την κατεύθυνση, *Karalevičius κατά Λιθουανίας*, αριθ. 53254/99, 7 Απριλίου 2005).

49. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τον τελευταίο αυτό παράγοντα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στις περιπτώσεις όπου αντιμετώπισε μία ολοφάνερη περίπτωση υπερπληθυσμού, έκρινε ότι αυτό το στοιχείο, από μόνο του, αρκούσε για να διαπιστωθεί παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Κατά γενικό κανόνα, επρόκειτο για περιπτώσεις όπου ο προσωπικός χώρος που παρεχόταν σε έναν προσφεύγοντα ήταν μικρότερος από 3 τ.μ. (*Kantjyren κατά Ρωσίας*, αριθ. 37213/02, §§ 50-51, 21 Ιουνίου 2007, *Andreï Frolov κατά Ρωσίας*, αριθ. 205/02, §§ 47-49, 29 Μαρτίου 2007, *Kadikis κατά Λιθουανίας*, αριθ. 62393/00, § 55, 4 Μαΐου 2006, *Melnik κατά Ουκρανίας*, αριθ. 72286/01, § 102, 28 Μαρτίου 2006 και *Ananyev και λοιποί κατά Ρωσίας*, αριθ. 42525/07 και 60800/08, § 145, 10 Ιανουαρίου 2012). Στην υπόθεση *Ananyev*, το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 λόγω ιδίως του ότι οι προσφεύγοντες είχαν στη διάθεσή τους λιγότερα από τρία τετραγωνικά μέτρα προσωπικό χώρο όντας την ίδια στιγμή υποχρεωμένοι να παραμένουν συνέχεια εντός του κελιού τους με εξαίρεση ένα διάστημα μίας ώρας καθημερινά κατά το οποίο μπορούσαν να ασκηθούν λίγο στον εξωτερικό χώρο (*ibid.* § 166).

50. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων τέθηκε υπό κράτηση στις φυλακές Κορυδαλλού από τις 21 Ιουλίου 2010 και βρίσκεται εκεί από την ημερομηνία αυτή. Σύμφωνα με τις υποδείξεις των διαδίκων, ο προσφεύγων κρατείτο σε ένα κελί μέγιστου εμβαδού 9,50 τετραγωνικών μέτρων το οποίο μοιραζόταν με άλλους τρεις ή τέσσερις κρατούμενους. Ο προσωπικός χώρος που είχε στη διάθεσή του κάθε κρατούμενος ήταν μικρότερος από 3 τετραγωνικά μέτρα και ποίκιλλε μεταξύ 1,9 και 2,3 τετραγωνικών μέτρων. Ο προσφεύγων υφίστατο έναν τέτοιο περιορισμό, αν ληφθούν υπόψη και οι πληροφορίες που παρείχε η Κυβέρνηση επί του ωραρίου των φυλακών (πιο πάνω παράγραφος 46), για δεκατέσσερις με

δεκαπέντε ώρες καθημερινά για μια μακρά περίοδο, κατάσταση η οποία φαίνεται εξάλλου να συνεχίζεται έως σήμερα. Στα παραπάνω προστίθεται το πρόβλημα της τουαλέτας, σε απόσταση 50 εκατοστών από τα κρεβάτια, και η οποία δε διέθετε πόρτα αλλά μόνο μία κουρτίνα.

51. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης, ότι κατά την επίσκεψή της το 2011 στις φυλακές ανδρών του Κορυδαλλού, η CPT επεσήμανε ότι αυτή φιλοξενούσε 2.345 κρατουμένους. Στην έκθεση που συντάχθηκε κατόπιν αυτής της επίσκεψης, η CPT σημείωνε ότι παρά τις συστάσεις της (από το 1993) για μείωση στο ήμισυ του αριθμού των κρατουμένων ανά κελί (εμβαδού 9,5 τετραγωνικών μέτρων), διαπίστωσε ότι τα κελιά συνέχιζαν να φιλοξενούν τρεις, τέσσερις ή ακόμη και πέντε κρατουμένους.

52. Τα στοιχεία αυτά αρκούν για να οδηγηθεί το Δικαστήριο στη διαπίστωση ότι ο προσφεύγων υπεβλήθη σε εξευτελιστική μεταχείριση ασυμβίβαστη με το άρθρο 3. Υπήρξε συνεπώς παραβίαση αυτής της διάταξης.

II. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 5 §§ 2 ΚΑΙ 4 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

53. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι δεν ενημερώθηκε σε γλώσσα που κατανοεί για τις σε βάρος του κατηγορίες, επισημαίνοντας ότι έτυχε της συνδρομής διερμηνέα σε πολύ μεταγενέστερο στάδιο: κατά την εμφάνισή του ενώπιον του ανακριτή στις 20 Ιουλίου 2010. Παραπονείται επίσης ότι δεν έτυχε της συνδρομής συνηγόρου ή διερμηνέα κατά την εμφάνισή του ενώπιον του συμβουλίου πλημμελειοδικών το οποίο διέταξε την παράταση της κράτησης στις 25 Ιανουαρίου 2011. Επικαλείται τα άρθρα 5 §§ 2 και 4 της Σύμβασης τα οποία έχουν ως εξής:

«2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηθεί κατά το δυνατόν συντομότερον και εις γλώσσαν την οποία εννοεί, τους

λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπούμενην εναντίον του κατηγορίαν.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.»

54. Το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι η αιτίαση του προσφεύγοντος στη βάση του άρθρου 5 § 2 αφορά την κατάσταση την προγενέστερη της δεύτερης εμφάνισής του ενώπιον του ανακριτή στις 20 Ιουλίου 2010. Ο τελευταίος εξέδωσε, στις 21 Ιουλίου 2010, ένταλμα σύλληψης το οποίο κατέστη τελεσίδικο λόγω μη άσκησης προσφυγής. Επισημαίνοντας ότι ο προσφεύγων κατέθεσε την προσφυγή του στις 23 Μαΐου 2011, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή προβλήθηκε καθ' υπέρβαση της εξάμηνης προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης και πρέπει ως εκ τούτου να απορριφθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 § 4.

55. Αναφορικά με την αιτίαση στη βάση του άρθρου 5 § 4, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο προσφεύγων παραστάθηκε με συνήγορο ενώπιον του ανακριτή στις 20 Ιουλίου 2010 και ενώπιον του εφετείου στις 16 Νοεμβρίου 2011. Αναφορικά με τη συζήτηση της 25^{ης} Ιανουαρίου 2011, υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως ενώπιον του συμβουλίου εφετών και εξέθεσε τα επιχειρήματά του με τη συνδρομή διερμηνέα, αλλά δεν ζήτησε να του διορισθεί συνήγορος υπηρεσίας, ενώ η διατύπωση της παραγράφου 15 του εντύπου της προσφυγής το οποίο συμπλήρωσε δείχνει ότι αυτός γνώριζε ότι είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει τέτοιο αίτημα. Ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι ελλείπει πληροφοριών σε γλώσσα την οποία κατανοεί επί της προβλεπόμενης στο

άρθρο 287 § 1 του κώδικα ποινικής δικονομίας διαδικασίας, δεν μπορούσε να γνωρίζει τη δυνατότητα να ζητήσει τον διορισμό συνηγόρου υπηρεσίας.

56. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, στις 25 Ιανουαρίου 2011, όταν το συμβούλιο εφετών συνεδρίασε στο ακροατήριο, και κατόπιν συσκέφθηκε, προκειμένου να αποφανθεί επί της αναγκαιότητας παράτασης της προσωρινής κράτησης, ο προσφεύγων παραστάθηκε αυτοπροσώπως και ανέλαβε ο ίδιος την υπεράσπισή του με τη συνδρομή διερμηνέα πολωνικών. Δε ζήτησε τη συνδρομή συνηγόρου υπηρεσίας παρόλο που από το φάκελο προκύπτει ότι δεν ήταν δυνατό να αγνοεί τη δυνατότητα υποβολής σχετικού αιτήματος. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επιπλέον ότι ο αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου δε γίνεται αυτόματα κατά την εξέταση του ζητήματος της παράτασης της προσωρινής κράτησης (άρθρο 287 § 1 του κώδικα ποινικής δικονομίας και πιο πάνω παράγραφοι 25-26).

57. Το Δικαστήριο εκτιμά ως εκ τούτου ότι ο προσφεύγων δεν μπορεί να παραπονείται ότι δεν έτυχε της συνδρομής συνηγόρου ενώπιον του συμβουλίου πλημμελειοδικών το οποίο διέταξε την παράταση της προσωρινής κράτησης. Επιπλέον, έτυχε της συνδρομής διερμηνέα πολωνικών.

58. Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμο, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3^α) και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

59. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει

στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

60. Ο προσφεύγων αξιώνει 10.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

61. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το ποσό αυτό είναι υπερβολικό και μη αιτιολογημένο, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της υπόθεσης. Η διαπίστωση παραβίασης θα συνιστούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

62. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης ως προς τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος λόγω του υπερπληθυσμού. Θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικάσει στον προσφεύγοντα 5.600 ευρώ για ηθική βλάβη.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

63. Ο προσφεύγων ζητεί ομοίως 2.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, διευκρινίζοντας ότι θα τα καταβάλει μετά το πέρας της διαδικασίας.

64. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το ποσό αυτό δεν είναι εύλογο. Διευκρινίζει ωστόσο ότι σε περίπτωση που το Δικαστήριο πρέπει να επιδικάσει κάποιο ποσό για την αιτία αυτή, θα πρέπει να διατάξει την καταβολή σε λογαριασμό του προσφεύγοντος και όχι σε λογαριασμό που ενδεχομένως υποδειχθεί αργότερα από τον δικηγόρο του προσφεύγοντος. Υπογραμμίζει ότι στην Ελλάδα, οποιαδήποτε πληρωμή από την πλευρά του Δημοσίου πρέπει να γίνεται προς τον άμεσο δικαιούχο ή προς άτομο που διαθέτει έγγραφη εξουσιοδότηση για την είσπραξη του ποσού στη θέση του δικαιούχου.

65. Το Δικαστήριο θεωρεί αποδεδειγμένο ότι ο προσφεύγων πράγματι υποβλήθηκε στα έξοδα των οποίων ζητεί την καταβολή από τη

στιγμή που, με την ιδιότητα του πελάτη, ανέλαβε τη νομική υποχρέωση να πληρώσει τους εκπροσώπους του ενώπιον του Δικαστηρίου επί μίας συμφωνηθείσας βάσης (βλέπε, *mutates mutandis*, *Alsayed Allaham κατά Ελλάδας*, αριθ. 25771/03, § 47, 18 Ιανουαρίου 2007, *Sanoma Uitgevers B.V. κατά Ολλανδίας*, αριθ. 38224/03, § 110, 31 Μαρτίου 2009, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], αριθ. 30696/09, § 414, 21 Ιανουαρίου 2011 και προαναφερόμενη απόφαση *Σαμαράς και λοιποί*, § 76). Υπό το φως των προσκομισθέντων εγγράφων και της νομολογίας του, θεωρεί εύλογο να του επιδικάσει το ποσό των 800 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

66. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από το άρθρο 3 της Σύμβασης, με την οποία ο προσφεύγων προβάλλει το ζήτημα των συνθηκών κράτησής του λόγω του υπερπληθυσμού στις φυλακές Κορυδαλλού, και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η

απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:

- i) 5.600 (πέντε χιλιάδες εξακόσια) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος,
 - ii) 800 (οκτακόσια) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.
- β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 4 Δεκεμβρίου 2012, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Isabelle Berro-Lefèvre

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 31 Δεκεμβρίου 2012.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος